

**ІРПІНСЬКИЙ
ЮРИДИЧНИЙ
ЧАСОПИС**

Науковий журнал

Випуск 1 (5)

Засновник та видавець: Університет державної фіскальної служби України

Заснований 2018 року.

Продовжуване видання (виходить у міру накопичення матеріалу)

Мови видання: українська, російська, англійська

*Свідоцтво про Державну реєстрацію друкованого засобами масової інформації:
Серія КВ № 23215-13055ПР від 22.03.2018*

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу «Інтернет» рішенням Вченої ради
Університету державної фіскальної служби України (протокол № 4 від 25.03.2021)*

Редакційна колегія: д.ю.н., професор *В. В. Топчій* (голов. ред.); д.ю.н., професор *О. В. Драган* (заст. голов. ред.); д.ю.н., с.н.с. *Н. Б. Новицька* (заст. голов. ред.); к.ю.н., доцент *Н. А. Лугіна* (відп. секретар); д.ю.н., доцент, *Ю. І Аністратенко*; д.ю.н., професор *В. Т. Білоус*; д.ю.н., професор *С. В. Бобровник*; д.ю.н., професор *О. Г. Боднарчук*; д.ю.н., професор *Л. М. Касьяненко*; д.ю.н., професор *О. Є. Костюченко*; д.ю.н., професор *Н. А. Литвин*; д.ю.н., професор *Т. О. Мацелик*; д.ю.н., професор *Н. В. Никитченко*; д.ю.н., професор *А. М. Новицький*; к.ю.н., доцент *Л. В. Омельчук*; д.ю.н., професор *О. П. Рябченко*; д.ю.н., доцент *Ю. Ю. Рябченко*; д.ю.н., професор *П. В. Цимбал*; д.ю.н., професор *І. В. Чеховська*; д.ю.н., професор *А. Є. Шевченко*; д.ю.н., професор *Асар Іса огли Садигов* (Азербайджан).

Ірпінський юридичний часопис : науковий журнал / редкол. : **В. В. Топчій** (голов. ред.) та ін. – Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2021. – Випуск 1 (5). – 224 с. – (Серія : право).

У виданні вміщені наукові статті, присвячені актуальним проблемам юридичної науки та практики.

Науковий журнал започатковано з метою опублікування результатів наукових досліджень проблем правової науки, теоретико-прикладних проблем правового забезпечення фіскальної політики держави, удосконалення законодавства та правозастосування.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемами теорії права та правозастосування.

Науковий журнал індексується в Google Scholar,

Национальною бібліотекою України імені В. І. Вернадського.

Розміщений на відкритій інформаційній платформі OJS Університету державної фіскальної служби України.

DOI (digital object identifier) – цифровий індикатор об'єкта привласнюється науковим статтям видання.

Редакція журналу веде систематичну роботу із включення наукового видання до міжнародних електронних бібліотек, каталогів та наукометричних баз даних з метою входження у світовий науковий інформаційний простір, підвищення рейтингу журналу та індексів цитування його авторів. Наразі редакція провадить роботу щодо входження збірника у Scopus та Web of Science.

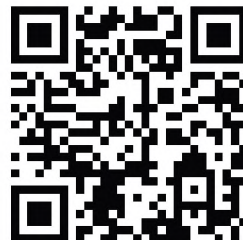
Адреса редакційної колегії:

України, 08201, Ірпінь, Київська обл., вул. Університетська, 31

e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Використання опублікованих у збірнику матеріалів дозволяється за умови обов'язкового посилання на джерело інформації.

У разі посилання на матеріали збірника наукових праць «Ірпінський юридичний часопис» потрібно використовувати транслітеровану назву «Irpinskyi yurydychnyi chasopys», або «Irpın legal chronicles».

**ИРПЕНСКАЯ
ЮРИДИЧЕСКАЯ
ЛЕТОПИСЬ**

Научный журнал

Выпуск 1 (5)

Основатель и издатель: Университет государственной фискальной службы Украины
Основан в 2018 году.

Продолжаемое издание (выходит по мере накопления материала)
Язык издания: украинский, русский, английский

Свидетельство о Государственной регистрации печатного средства массовой информации
Серия КВ № 23215-13055ПР от 22.03.2018

Рекомендован к печати и распространению через Интернет Ученым советом Университета
государственной фискальной службы Украины (протокол № 4 от 25.03.2021)

Редакционная коллегия: д.ю.н., профессор В. В. Топчий (глав. ред.); д.ю.н., профессор О. В. Драган (зам. глав. ред.); д.ю.н., с.н.с. Н. Б. Новицкая (зам. глав. ред.); к.ю.н., доцент Н. А. Лугина (отв. секретарь); д.ю.н., доцент Ю. И. Анистратенко; д.ю.н., профессор В. Т. Билоус; д.ю.н., профессор С. В. Бобровник; д.ю.н., профессор О. Г. Боднарчук; д.ю.н., профессор Л. М. Касьяненко; д.ю.н., профессор Е. Е. Костюченко; д.ю.н., профессор Н. А. Литвин; д.ю.н., профессор Т. А. Мацельк; д.ю.н., профессор Н. В. Никитченко; д.ю.н., профессор А. Н. Новицкий; к.ю.н., доцент Л. В. Омельчук; д.ю.н., профессор Е. П. Рябченко; д.ю.н., доцент Ю. Ю. Рябченко; д.ю.н., профессор П. В. Цимбал; д.ю.н., профессор И. В. Чеховская; д.ю.н., профессор А. Е. Шевченко; д.ю.н., профессор Асар Иса оглы Садигов (Азербайджан).

Ирпенская юридическая летопись : научный журнал / редколл. В. В. Топчий (глав. ред.) и др. – Ирпень : Университет государственной фискальной службы Украины, 2021. – Выпуск 1 (5). – 224 с. – (Серия : право).

В издании помещены научные статьи, посвященные актуальным проблемам юридической науки и практики.

Научный журнал основан с целью опубликования результатов научных исследований проблем правовой науки, теоретико-прикладных проблем правового обеспечения фискальной политики государства, совершенствование законодательства и правоприменения.

Для научных сотрудников, преподавателей, аспирантов, студентов и всех, кто интересуется проблемами теории права и правоприменения.

Научный журнал индексируется в Google Scholar,

Национальной библиотекой Украины имени В. И. Вернадского.

Размещен на открытой информационной платформе OJS Университета государственной фискальной службы Украины.

DOI (digital object identifier) – цифровой индикатор объекта присваивается научным статьям издания.

Редакция журнала ведет систематическую работу по включению научного издания в международные электронные библиотеки, каталоги и наукометрические базы данных с целью вхождения в мировое научное информационное пространство, повышение рейтинга журнала и индексов цитирования его авторов. В настоящее время редколлегия ведет работу по вхождению сборника в Scopus и Web of Science.

Адрес редакционной коллегии:

Украина, 08201, Ирпень, Киевская обл., ул. Университетская, 31

e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Использование опубликованных в сборнике материалов допускается при условии обязательной ссылки на источник информации.

При ссылке на материалы сборника научных трудов «Ирпенская юридическая летопись» следует использовать транслитерированное название «Irpinskyi yurydychnyi chasopys» или «Irpın legal chronicles».

**IRPIN LEGAL
CHRONICLES**

The Scientific Journal

Issue 1 (5)

ISSN 2617-4154
UDC 34:33(477)(08)

*Founder and publisher: University of the State Fiscal Service of Ukraine (hereinafter – University)
The scientific journal «Irpın legal chronicles» was founded in 2018.*

*Continued edition (released with the accumulation of material)
Languages of edition: Ukrainian, Russian, English.*

*The certificate of state registration of the printed mass media:
KV.№ 23215-13055PR, 22.03.2018*

*Recommended for printing and Internet distribution by the decision of the University Academic Council
(protocol № 4, 25.03.2021)*

Editorial Board: Dr., Professor *V. V. Topchiy* (Editor-in-chief); Dr., Professor *O. V. Dragan*, (deputy Ed.); Dr., senior researcher *N. B. Novytska* (deputy Ed.); Ph.D. in Law, Docent, *N. A. Lugina* (co-ed.); Dr., Associate Professor, *Yu. I. Anistratenko*; Dr., Professor *V. T. Bilous*; Dr., Professor *S. V. Bobrovnik*; Dr., Professor *O. G. Bodnarchuk*; Dr., Professor *L. M. Kas'yanenko*; Dr., Professor *O. E. Kostyuchenko*; Dr., Professor *N. A. Lytvyn*; Dr., Professor *T. O. Matselyk*; Dr., Professor *N. V. Nikitchenko*; Dr., Professor *A. M. Novytsky*; Ph.D. in Law, Docent *L. V. Omelchuk*; Dr., Professor *O. P. Ryabchenko*; Dr., Associate Professor *Yu. Yu. Ryabchenko*; Dr., Professor *P. V. Tsybal*; Dr., Professor *I. V. Chekhovska*; Dr., Professor *A. Eu. Shevchenko*; Dr., Professor *Asar Isa ogly Sadygov* (Azerbaijan).

Irpın legal chronicles : The Scientific Journal / Editorial Board : V. V. Topchiy (Editor-in-chief) and others. – Irpın : University of the State Fiscal Service of Ukraine, 2021. – Issue 1 (5). – 224 p. – (Series : Law).

The edition contains scientific articles devoted to the actual problems of legal science and practice.

The scientific journal was founded with the purpose of publishing the results of researches on problems of legal science, theoretical and applied problems of legal provision of the state fiscal policy, improvement of legislation and law enforcement.

The journal is intended for researchers, lecturers, postgraduates, students and anyone who is interested in law theory and law enforcement.

The Scientific Journal is indexed by Google Scholar,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine.

The scientific journal is located on the open information platform OJS of the University of the State Fiscal Service of Ukraine.

DOI digital object identifier is assigned to the scientific articles of the edition.

The editorial board carries out systematic work on integration of the scientific edition to the international electronic libraries, catalogs and scientometric databases with the purpose of entering the world scientific information space, increasing the rating of the journal and the citation indices of its authors. The editorial board is currently working on the inclusion of the scientific journal in Scopus and Web of Science.

Address of the editorial board:

31, Universytetska str., Irpın, Kyiv region, Ukraine, 08201

e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

The use of the materials published in the journal is allowed in case of obligatory referring to an information source.

Referring to the materials of the scientific journal «Irpın legal chronicles» one must use the transliterated title «Irpınskyi yurydychnyi chasopys» or «Irpın legal chronicles».

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права; конституційне право

Камаралі С. Є.

Українська урядова політика в галузі аграрного питання:
історико-правовий вимір.....13

Шевченко А. Є., Француз-Яковець Т. А.

Проблема абсентеїзму в контексті кризи сучасного парламентаризму.....23

Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

Бойко-Слобожан О. О., Божук І. І.

Актуальні питання оподаткування роялті у сфері інтелектуальної власності.....32

Мілевська А. О.

Особливості складання, оформлення та посвідчення довіреностей
на представництво інтересів у суді.....41

Господарське право; господарсько-процесуальне право

Алієв А. І., Чирагли М. А.

До питань міжнародної правосуб'єктності транснаціональних корпорацій.....49

Новицький А. М.

Організаційно-правове забезпечення експертного обстеження резервуарів
для нафтопродуктів на підприємствах системи державного резерву.....60

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Гарбінська-Руденко А. В.

Правові аспекти категорії валютного ризику.....69

Драган О. В., Тамозня О. О.

Сучасні питання представництва прокурором інтересів держави
в адміністративному судочинстві.....77

Касьяненко Л. М., Вовкочин І. В.

Державний контроль за видатками бюджету на сектор безпеки та оборони.....89

Кравчук А. В.

Порівняльна характеристика правового регулювання податку на прибуток
підприємств та спрощеної системи оподаткування юридичних осіб.....97

Попович О. В.

Визнання та дія принципу верховенства права у сфері оподаткування.....106

Сластьоненко О. О.

Теоретичні засади реалізації фінансової безпеки держави.....116

Субіна Т. В.

Методичні підходи до вивчення питання інформаційної безпеки
в органах ДФС України.....123

Ковінна Н. М.

Основні аспекти оподаткування доходів від індивідуальної адвокатської діяльності.....136

*Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право***Трепет О. Ю.**

До питання форм міжнародного співробітництва під час розслідування кримінальних правопорушень щодо ухилення від сплати митних платежів.....145

*Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність***Бондаренко О. С.**

Сутність поняття «корупція»: легальний та доктринальний аспекти.....154

Гмирін А. А.

Окремі елементи криминологічної характеристики злочинності у сфері оподаткування.....171

Дідківська Г. В.

Актуальні аспекти кримінально-правової охорони державної таємниці.....178

Єлгаров А.

Окремі криминологічні аспекти запобігання кіберзлочинності.....184

Забарний М. М.

Криминологічний аналіз особи злочинця у сфері оподаткування.....192

Завилняк І. О.

Фактори, що зумовлюють необхідність міжнародного співробітництва у процесі розслідування економічних злочинів транснаціонального характеру.....198

Нікітіна О. Ю.

Витоки та реформування інституалізації владно-адміністративного устрою щодо запобігання злочинності в Україні: від зародження Київської Русі до Гетьманату.....204

Шкелебей В. А., Яцик Т. П.

Попередня перевірка первинної інформації (дослідча перевірка): доцільність її виокремлення як стадії кримінального провадження.....215

СОДЕРЖАНИЕ

Теория и история государства и права; конституционное право

Камадали С. Е.

Украинская правительская политика в области аграрного вопроса:
историческо-правовое измерение.....13

Шевченко А. Е., Француз-Яковец Т. А.

Проблема абсентеизма в контексте кризиса современного парламентаризма.....23

Гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право

Бойко-Слобжан О. О., Божук И. И.

Актуальные вопросы налогообложения роялти в сфере
интеллектуальной собственности.....32

Милевская А. А.

Особенности составления, оформления и засвидетельствования
доверенностей на представительство интересов в суде.....41

Хозяйственное право хозяйственно-процессуальное право

Алиев А.И., Чыраглы М. А.

О вопросах международной правосубъектности
транснациональных корпораций.....49

Новицкий А. М.

Организационно-правовое обеспечение экспертного обследования резервуаров
для нефтепродуктов на предприятиях системы государственного резерва.....60

Административное право и процесс; финансовое право; информационное право

Гарбинская-Руденко А. В.

Правовые аспекты валютных рисков.....69

Драган Е. В., Таможня Е. А.

Современные вопросы представительства прокурором интересов
государства в административном судопроизводстве.....77

Касьяненко Л. М., Вовкочин И. В.

Государственный контроль за бюджетными расходами
на сектор безопасности и обороны.....89

Коренная Н. М.

Основные аспекты налогообложения доходов
от индивидуальной адвокатской деятельности.....97

Кравзюк А. В.

Сравнительная характеристика правового регулирования
налога на прибыль предприятий и упрощенной системы
налогообложения юридических лиц.....106

Попович Е. В.

Признание и действие принципа верховенства права
в сфере налогообложения..... 116

Сластьоненко О. А.

Теоретические основы реализации финансовой безопасности государства..... 123

Субина Т. В.

Методические подходы к изучению вопроса информационной
безопасности в органах ДФС Украины..... 136

*Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право***Трепет О. Ю.**

К вопросу форм международного сотрудничества
при расследовании уголовных правонарушений по уклонению
от уплаты таможенных платежей..... 145

*Уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза;
оперативно-розыскная деятельность***Бондаренко О. С.**

Сущность понятия «коррупция»: легальный и доктринальный аспекты..... 154

Гмызин А. А.

Отдельные элементы криминологической характеристики
преступности в сфере налогообложения..... 171

Дилковская Г. В.

Актуальные аспекты уголовно-правовой охраны государственной тайны..... 178

Элгаров А.

Отдельные криминологические аспекты предотвращения киберпреступности..... 184

Забарный М. М.

Криминологический анализ личности преступника в сфере налогообложения..... 192

Завидняк И. А.

Факторы, которые обуславливают необходимость международного
сотрудничества в процессе расследования экономических преступлений
транснационального характера..... 198

Никитина О. Ю.

Истоки и реформирование институализации властно-административного
устройства в сфере предупреждения преступности в Украине:
от зарождения Киевской Руси до Гетьманату..... 204

Шкелебий В. А., Яцьк Т. П.

Предварительная проверка первичной информации (доследственная проверка):
целесообразность ее выделения как стадии уголовного производства)..... 215

CONTENTS

Theory and history of state and law; constitutional law

Kamarali S. E.

Ukrainian governmental policy in the area of agrarian question:
historical and law survey.....13

Shevchenko A. Ye., Frantsuz-Yakovets T. A.

The problem of absenteeism in the context of the crisis
of modern parliamentarism.....23

Civil law and civil procedure; family law; international private law

Bovko-Slobozhan O. A., Bozhuk I. I.

Current issues of royalty taxation in the field of intellectual property.....32

Milevska A. A.

Features of drafting, documentation and notarizing a power
of attorney for representation interests in court.....41

Commercial law, commercial procedural law

Aliev Amir Ibrahim oglu, Chiragli Mammad Anar oglu

On the issues of international legal personality of transnational corporations.....49

Novitsky A. M.

Organizational and legal support of expert inspection of tanks
for oil products at the enterprises of the state reserve system.....60

Administrative law and process; financial law; informational law

Harbinska-Rudenko A. V.

Legal aspects of the currency risk category.....69

Dragan E. V., Tamozhnia E. A.

Current issues of representation of the state interests by the prosecutor
in administrative judiciary.....77

Kasvanenko L. M., Vovkochyn I. V.

State control over budget expenditures on the security and defence sector.....89

Korinna N. N.

Main aspects of taxation of income from individual lawyering.....97

Kravzuk A. V.

Comparative analysis of legal regulation of corporate income tax
and the simplified system of taxation of legal entities.....106

Popovych O. V.

Recognition and operation of the principle recognition and operation
of the principle of the rule of law in taxation.....116

Slastvonenko O. O.

Theoretical bases of realization of financial security of the state.....123

Subina T. V.

Methodological approaches to the study of the issue of information security
in the Ukraine sfs authorities.....136

*Criminal procedure and criminalistics; forensic examination;
operational-search activity*

Trebet O. U.

Considering the issues of international cooperation in the investigation of criminal
offenses related to evasion of customs duties(tariffs)payments.....145

Criminal law and criminology; penal law

Bondarenko O. S.

The essence of the concept of «corruption»: legal and doctrinal aspects.....154

Gmirin A. A.

Selected elements of criminological characterization of crime in taxation.....171

Didkovska G. V.

Topical aspects of criminal law protection of State secrets.....178

Edgarov A. R.

Selected criminological aspects of preventing cybercrime.....184

Zabarniy M. M.

Criminological analysis of the identity of a criminal in the field of taxation.....192

Zavydniak I. O.

Factors determining the necessity of international cooperation in the process
of investigation of economic crimes transnational national.....198

Nikitina O. Yu.

The origins and reform of the institutionalization of the
power-administrative structure in the field of crime prevention in Ukraine:
from the birth of Kievan Rus to Hetmanatu.....204

Shkelehei V. A., Yatsvk T. P.

Preliminary verification of primary information (pre-investigation verification):
appropriateness of its allocation as a stage of criminal proceedings).....215

УДК 347.73

DOI 10.33244/2617-4154.1(5).2021.89-96

Л. М. Касьяненко,*д.ю.н., професор**e-mail: kasyanenko_l@ukr.net***ORCID ID 0000-0003-1742-7580;****І. В. Вовкочин,***Університет ДФС України**e-mail: inna.vovkochin@ukr.net***ORCID ID 0000-0002-1534-6376**

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИДАТКАМИ БЮДЖЕТУ НА СЕКТОР БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

У статті доведено, що видатки бюджету на сектор безпеки та оборони є вагомою складовою фінансової системи України; розглянуто особливості державного контролю за видатками бюджету на досліджуваній сектор; запропоновано відповідні шляхи удосконалення фінансового законодавства, зокрема в частині забезпечення прозорості основних напрямів видатків бюджету, спрямованих на національну безпеку і оборону, розробки комплексу законодавчих та нормативних заходів щодо контролю за використанням коштів Державного бюджету України, що виділяються на потреби національної безпеки та оборони, а також запровадження дієвого механізму здійснення контролю за видатками бюджету та проведення розслідувань діяльності сектору безпеки і оборони.

Ключові слова: бюджетні правоотношення, державний контроль, видатки, Державний бюджет України, національна безпека, сектор безпеки та оборони.

Л. М. Касьяненко, И. В. Вовкочин. Государственный контроль за бюджетными расходами на сектор безопасности и обороны

В статье доказано, что расходы бюджета на сектор безопасности и обороны являются весомой составляющей финансовой системы Украины; рассмотрены особенности государственного контроля за расходами бюджета на исследуемый сектор; предложены соответствующие пути усовершенствования финансового законодательства, в частности в части обеспечения прозрачности основных направлений расходов бюджета, направленных на национальную безопасность и оборону, разработки комплекса законодательных и нормативных мероприятий по контролю за использованием средств Государственного бюджета Украины, выделяемые на нужды национальной безопасности и обороны, а также введение действенного механизма осуществления контроля за расходами бюджета и проведения расследований деятельности сектора безопасности и обороны.

Ключевые слова: бюджетные правоотношения, государственный контроль, расходы, Государственный бюджет Украины, национальная безопасность, сектор безопасности и обороны.

Метою статті є з'ясування особливостей державного контролю за видатками бюджету на сектор безпеки та оборони, а також формування відповідних шляхів удосконалення фінансового законодавства.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що на шляху побудови відкритого демократичного суспільства однією з найголовніших умов економічного, соціального та культурного прогресів, ключовим елементом підтримання конституційного порядку і реального забезпечення прав та свобод кожного окремого громадянина в Україні виступає сектор безпеки та оборони. Видатки бюджету на національну безпеку та оборону – вагома складова національної фінансової системи. Із метою подальшого реформування системи та задля зміцнення національної безпеки України повинна бути чітко сформована правова позиція держави із урахуванням фінансово-правового регулювання видатків бюджету на сектор національної безпеки та оборони. Як єдина і неподільна категорія, державний контроль у досліджуваній сфері повинен ґрунтуватися на певному фундаменті, який визначає його сутність. В аспектах організації ефективного державного контролю, зокрема в сфері національної безпеки та оборони, на сучасному етапі державотворення значний інтерес належить дослідженню та вивченню досвіду зарубіжних контролюючих органів із одночасним урахуванням історичного досвіду розвитку державного фінансового контролю в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що сьогодні існує нагальна потреба консолідації зусиль науковців щодо запровадження ефективних механізмів здійснення державного контролю за видатками бюджету на сектор безпеки і оборони України.

Характеризуючи стан наукового опрацювання проблеми, зазначимо, що особливості видатків бюджету на забезпечення національної безпеки були предметом досліджень таких відомих науковців: В. Білоуса, О. Бодрука, О. Бригінця, Л. Воронової, В. Горбуліна, О. Дзьобаня, О. Дмитрик, В. Картавцева, М. Кучерявенко, Т. Латковської, В. Ліпкана, О. Лукашева, Н. Нижник, О. Орлюк, Н. Пришви, В. Чернадчука, Н. Якимчук та інших.

Однак проблеми забезпечення державного контролю у сфері національної безпеки та оборони України потребують подальшого поглибленого дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, бюджетні показники відіграють основне значення в оцінюванні загального стану національної безпеки країни та її обороноздатності, а збільшення обсягів доходів та збільшення ефективності видатків є доказом загального розвитку держави. Враховуючи викладене, бюджетна система становить фінансовий сектор, який потребує особливої уваги. Через бюджет країни перерозподіляється частина національного доходу, що зумовлює необхідність створення централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів для забезпечення суспільних потреб та повного виконання державою своїх функцій. Саме тому надзвичайно важливим є питання побудови ефективної системи забезпечення бюджетної безпеки країни.

Між складовими національної безпеки спостерігається певний взаємозв'язок і взаємозалежність. Подвійна природа категорії «бюджетна безпека» виявляється у тому, що здебільшого складові національної безпеки залежать від рівня безпеки бюджетної системи в цілому, водночас рівень самої бюджетної безпеки значною мірою залежить від рівня інших складових національної безпеки. Вплив фінансово-бюджетної складової на елементи національної безпеки полягає у тому, що дефіцит фінансових ресурсів призводить до недофінансування нагальних проблем у різних сферах життя – соціальне

забезпечення, економіка, освіта, охорона здоров'я тощо, породжуючи та спричиняючи певні загрози в названих галузях.

Взаємозв'язок між бюджетною безпекою та іншими складовими національної безпеки дає можливість своєчасно розробляти та впроваджувати заходи, пов'язані із попередженням та подоланням загроз національних інтересів країни в бюджетній сфері.

Отже, бюджетна безпека є фундаментальною складовою всієї системи безпеки держави, а відмова в її забезпеченні призведе до позбавлення коштів щодо організації та функціонування системи убезпечення безпеки держави в цілому [1, с. 20].

Відповідно до статті 2 Бюджетного кодексу України (далі – БК України) видатками бюджету є кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. Зокрема, до видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування; компенсація частини суми штрафних (фінансових) санкцій, що перераховується покупцям (споживачам) за рахунок штрафних (фінансових) санкцій, застосованих органами, що контролюють справляння надходжень бюджету, за наслідками проведеної перевірки за зверненням або скаргою покупця (споживача) про порушення платником податків установленого порядку проведення розрахункових операцій [2].

Таємні видатки становлять окрему частину видатків держави. Так, статтею 31 БК України визначено, що Державний бюджет України повинен містити пояснення всіх видатків, за винятком видатків, пов'язаних з державною таємницею. Таємні видатки, передбачені на діяльність органів державної влади, в інтересах національної безпеки включаються до Державного бюджету України без деталізації. Водночас контроль за проведенням таємних видатків здійснюється Рахунковою палатою та Міністерством фінансів України. Надані звіти про проведені таємні видатки попередньо розглядаються на засіданнях комітетів Верховної Ради України з питань бюджету, з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією, а також з питань національної безпеки і оборони. Підтверджуючі документи про проведені таємні видатки розглядаються Верховною Радою України на закритому пленарному засіданні [3, с. 109].

У преамбулі до БК України визначено невід'ємну та вкрай важливу складову бюджетної системи та бюджетного процесу – контроль. Крім того, засади контролю знайшли своє відображення у загальній частині БК України, зокрема в розділі 1 «Загальні положення», в якому зазначено, що БК України регулює відносини, які виникають у процесі контролю за виконанням як Державного бюджету України, так і місцевих бюджетів (ст. 1 БКУ). Із метою чіткого й однозначного виконання контрольних функцій визначаються основні терміни та поняття (ст. 2 БКУ). У БК України визначені принципи, на яких ґрунтується бюджетна система України, і які впливають на формування гармонійної системи бюджетного контролю. Принцип відповідальності учасників бюджетного процесу – одна із найголовніших основоположних ідей та керівних засад, що здійснює вплив на організацію контролю в бюджетному процесі.

Варто зазначити, що контроль за виконанням бюджетів визначається й іншою нормою БК України. Відтак, згідно з п. 11 ст. 2 БК України, бюджетний процес – це діяльність, регламентована нормами права, пов'язана із складанням, розглядом, затвердженням

бюджетів, їх виконанням і контролем за їх виконанням, розглядом звітів про виконання бюджетів, що становлять бюджетну систему України [2]. Вбачається, що поліпшення контролю за бюджетним процесом на всіх рівнях державного регулювання можна досягти, базуючи його організацію і здійснення на сучасних наукових засадах, дотримання яких надасть змогу з'ясувати дійсну сутність існуючих бюджетних проблем, запровадити конкретні заходи щодо вдосконалення контролю у державно-бюджетній сфері, обґрунтувати стратегію подолання наявних недоліків.

У системі державного фінансового контролю виокремлюють органи, для яких контроль є основною функцією у зв'язку із закріпленням пріоритету контрольної діяльності над іншими видами діяльності у відповідних нормативно-правових актах. Основними повноваженнями контролюючих органів у сфері здійснення контролю щодо правомірного процесу виконання бюджету та складання достовірної фінансової звітності наділені такі органи, як Рахункова палата, Міністерство фінансів України, Державна казначейська служба України, Державна аудиторська служба України та Державна фіскальна служба України.

Чільне місце в системі органів, які здійснюють контроль за процесом виконання бюджету та складання звітності, відводиться Рахунковій палаті, яка є спеціалізованим органом державної влади у цій сфері. Відповідно до Закону України «Про Рахункову палату» № 576-VIII від 02.07.2015 її головним завданням є організація і здійснення контролю за своєчасним виконанням видаткової частини Державного бюджету України, а також головною функцією є контроль за виконанням названого бюджету [4].

Зауважимо, що провідну роль у здійсненні процедур контролю за використанням коштів Державного бюджету України, що виділяються на потреби національної безпеки та оборони України, відіграє Рахункова палата, яка, відповідно до чинного законодавства, зобов'язана щоквартально подавати парламенту, його комітетам оперативний звіт про хід виконання Державного бюджету України у зазначеній сфері, аналіз цього звіту і пропозиції щодо усунення виявлених відхилень та порушень. Результатами здійснення контрольних процедур є виявлення відповідності або невідповідності використання бюджетних коштів нормам контролю, якими і є державний бюджет [5, с. 74]. У випадках невідповідностей можуть мати місце недостовірність, неповнота фактичної інформації, яка віддзеркалює стан використання бюджетних коштів, порушення чинного законодавства, недотримання показників державного бюджету як норм контролю тощо. На нашу думку, відхилення, виявлені в результаті здійснення досліджених контрольних процедур, мають фіксуватися контролюючими суб'єктами за допомогою спеціально призначених для цього документів та оприлюднюватися в засобах масової інформації.

Важливою складовою частиною контролю будь-якої держави є фінансовий контроль, суть якого полягає у забезпеченні своєчасності та точності фінансового планування, використання коштів державного бюджету за їх цільовим призначенням, а також наповнення дохідної частини бюджету.

Оскільки головне значення щодо правильного ведення, виконання бюджету та складання фінансової звітності відводиться процесу контролю у цій сфері, вважаємо за необхідне зосередити особливу увагу на комплексній реалізації заходів, яка забезпечить можливість підвищити ефективність діяльності Рахункової палати України та дозволить їй зайняти належне місце в системі органів бюджетного контролю, що позитивно позначиться на бюджетній дисципліні в державі в цілому. Щодо перспектив подальших досліджень,

доцільно працювати над удосконаленням міжнародних фінансово-правових стандартів Рахунковою палатою України. Відтак, Закон України «Про Рахункову палату» в частині більш повного узгодження з Конституцією України, урахування стандартів і досвіду роботи провідних країн світу, а також механізмів і гарантій реалізації її повноважень у повному обсязі вимагає доопрацювання. Беззаперечно, прийняття Верховною Радою України Закону України «Про Рахункову палату» стало важливим кроком в її інституційному розвитку, однак факти порушень бюджетного законодавства і нині мають місце в соціально-економічному житті України. Із метою ефективного виконання своїх функцій Рахункова палата має користуватися довірою Верховної Ради, громадськості й інших зацікавлених сторін, що можливо за умов забезпечення високої якості контролю. Крім того, вона зобов'язана надавати достовірну й зрозумілу інформацію. Переконані, що важливо надавати інформацію щодо реагування на виявлення Рахунковою палатою порушень і фактів неефективного використання державних ресурсів, рекомендації щодо подолання причин, які зумовлюють зловживання та порушення у фінансово-бюджетній системі країни. На сьогодні, за словами фахівців Рахункової палати України, значна кількість матеріалів залишаються поза увагою громадськості та правоохоронних органів.

На жаль, перешкодою для здійснення ефективного, об'єктивного, неупередженого контролю за використанням коштів на національну безпеку є корупція. У результаті проведених досліджень міжнародною громадською організацією по боротьбі з корупцією та дослідженню питань корупції у світі «Transparency International» було встановлено, що до найбільш корумпованих сфер діяльності належать нафтогазовидобувна промисловість, будівництво та сфера безпеки і оборони. Світовий досвід свідчить, що сприятливі умови для корупційної діяльності часто виникають саме в секторі безпеки та оборони, де панують секретність та безкарність, які унеможливають здійснення суворого нагляду та контролю [6].

Як відомо, фінансування сектору національної безпеки і оборони здійснюється винятково за рахунок коштів Державного бюджету України в розмірі, який визначається щорічно Законом України «Про Державний бюджет України». Маємо змогу простежити, що на цьому етапі становлення держави сектор безпеки і оборони належить до найбільш фінансованих, оскільки країна змушена захищати свою незалежність та відстоювати територіальну цілісність. Однак контроль за використанням коштів, які виділяються на вказану сферу, здійснюється не в повному обсязі та з приховуванням реальних даних.

Із огляду на вказане було простежено основні аспекти фінансування досліджуваного сектору в зарубіжних країнах, а також виявлено існуючі відмінності щодо здійснення державного контролю за видатками бюджету на національну безпеку і оборону. Державні органи влади у світовій практиці, здійснюючи зовнішній фінансовий контроль за видатками з бюджету, мають єдину назву – Вищі органи фінансового контролю. Проте у кожній країні такий орган називається по-своєму: у Німеччині і Франції – Рахункова палата, Великобританії – Національне контрольно-ревізійне управління, Швеції – Національне Ревізійне Бюро [7, с. 97]. Загалом Вищий орган фінансового контролю є незалежним, колегіальним органом державної влади, який відповідає за здійснення зовнішнього фінансового контролю, за своєчасним, цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів, зокрема й тих, що виділяються на потреби сектору національної безпеки і оборони. Отже, у процесі дослідження було встановлено, що в світовій практиці спільними функціями органів державного фінансового контролю за видатками бюджету на сектор

безпеки та оборони є такі: контроль дохідних джерел бюджету; контроль за бюджетними видатками; недопущення здійснення фінансових зловживань завдяки вдосконаленню законодавства.

Із метою запобігання та протидії корупції як негативному явищу в державі були прийняті такі законодавчі акти: 1) Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII, який визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, а також встановлює правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень, зокрема й у секторі безпеки та оборони [8]; 2) Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII, який визначає та розмежовує повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, запроваджує всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони [9]; 3) Закон України «Про оборонні закупівлі» від 17.07.2020 № 808-IX, який визначає загальні правові засади планування, порядок формування обсягів та особливостей здійснення закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення для забезпечення потреб сектору безпеки і оборони, а також інших товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб безпеки і оборони, а також порядок здійснення державного і демократичного цивільного контролю у сфері оборонних закупівель [10]. Завдяки прийняттю цього Закону бюджетні кошти на закупівлю товарів, робіт і послуг оборонного призначення мають використовуватися більш ефективно.

Отже, набрання чинності переліченими законами стало визначальним досягненням у державному нормотворенні. Вказані Закони повинні мінімізувати корупційні ризики у секторі безпеки та оборони, а також забезпечити дієвий громадський та демократичний цивільний контроль.

Із метою вдосконалення державного контролю за процесом планування та фінансування сектору безпеки і оборони пропонуємо здійснити такі перетворення: 1) дотримуватися системного підходу під час визначення функцій, завдань, чисельності, структури сектору безпеки і оборони та обсягу його фінансування; 2) забезпечити прозорість основних напрямів видатків бюджету, спрямованих на національну безпеку і оборону; 3) визначити в процесі реформування сектору безпеки і оборони пріоритетні програми та напрями, здійснювати контроль за їх реалізацією; 4) розробити комплекс законодавчих та нормативних заходів щодо контролю за використанням коштів Державного бюджету України, що виділяються на потреби національної безпеки та оборони; 5) запровадити дієвий механізм здійснення контролю за видатками бюджету та проведення розслідувань діяльності сектору безпеки і оборони.

Висновки. Видатки бюджету на сектор безпеки та оборони є вагомою складовою фінансової системи України, а забезпечення державного контролю за видатками на вказану сферу є одним із найбільших викликів, що постав перед Україною. Вбачається, що першочерговими завданнями, які потребують нагального вирішення, є забезпечення прозорості основних напрямів видатків бюджету, спрямованих на національну безпеку і оборону, розробка комплексу законодавчих та нормативних заходів щодо контролю за використанням коштів Державного бюджету України, що виділяються на потреби національної безпеки та оборони, а також запровадження дієвого механізму здійснення

контролю за видатками бюджету та проведення розслідувань діяльності сектору безпеки і оборони.

Варто констатувати, що державний контроль за видатками бюджету на сектор безпеки та оборони являє як науковий, так і практичний інтерес для подальшого дослідження та удосконалення законодавства у зазначеній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Косевцов В. О., Бiнько І. Ф. Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів: монографія. Київ: Нац. ін-т стратег. досліджень, 2016. 253 с.
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 19.01.2021).
3. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України. Станом на 20 травня 2020 року / за заг. ред. Мацюка В. Я. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 312 с.
4. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#doc_info (дата звернення: 19.01.2021).
5. Гриценко О. І. Рахункова палата: державно-правова природа, сучасний стан, перспективи розвитку. Запоріжжя: Видавництво ВАТ «Мотор Січ», 2004. 138 с.
6. Корупція знищує українську армію. Ukrnews: вебсайт. URL: https://www.rbc.ua/ukr/news/korruptsiya-unichtozhaet-ukrainskuyu-armiyu-151913_2153.html (дата звернення: 19.01.2021).
7. Телюк К. Ф. Фінансування національної оборони у зарубіжних країнах. Київ, 2015. С. 96–102.
8. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 19.01.2021).
9. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19?lang=en> (дата звернення: 19.01.2021).
10. Про оборонні закупівлі: Закон України від 17.07.2020 № 808-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text> (дата звернення: 19.01.2021).

REFERENCES

1. Kosevtsov V. O., & Binko I. F. (2016). *Natsionalna bezpeka Ukrainy: problemy ta shliakhy realizatsii priorytetnykh natsionalnykh interesiv: monohrafiia*. Kyiv: Nats. in-t strateh. doslidzhen [in Ukrainian].
2. *Biudzhetni kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 № 2456-VI*. (2010). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. *Naukovo-praktychnyi komentar Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy* (2020). Matsiuk V. Ya. (Ed.). Kyiv: Vydavnychiy dim «Profesional» [in Ukrainian].
4. *Pro Rakhunkovu palatu: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 №576-VIII*. (2015). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#doc_info
5. Hrytsenko O. I. (2004). *Rakhunkova palata: derzhavno-pravova pryroda, suchasnyi stan, perspektyvy rozvytku. Zaporizhzhia: Vydavnytstvo VAT «Motor Sich»* [in Ukrainian].

6. Koruptsiia znyshchuie ukrainsku armiiu. Ukrnews: veb-sait. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/korruptsiya-unichtozhaet-ukrainskuyu-armiyu-1519132153.html> [in Ukrainian].
7. Teliuk, K. F. (2015). Finansuvannia natsionalnoi oborony u zarubizhnykh krainakh. Kyiv [in Ukrainian].
8. Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 № 1700-VII. Data onovlennia: 12.03.2017. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page>
9. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 № 2469-VIII. (2018). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19?lang=en>
10. Pro oboronni zakupivli: Zakon Ukrainy vid 17.07.2020 № 808-IX. (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text>

L. M. Kasyanenko, I. V. Vovkochyn. State control over budget expenditures on the security and defence sector

The article states that one of the most important conditions for economic, social and cultural progress, a key element in maintaining the constitutional order and real rights and freedoms of every individual citizen in Ukraine is the security and defense sector. The paper proves that budget expenditures on the security and defense sector are an important component of the financial system of Ukraine. In particular, budget expenditures are funds directed to the implementation of programs and activities provided for in the relevant budget. The focus is on secret expenditures, which are a separate part of state expenditures. In addition, the features of state control over budget expenditures on the studied sector are considered. It is established that the improvement of control over budget expenditures at all levels of state regulation can be achieved by basing its organization and implementation on modern scientific principles, compliance with which will clarify the true nature of existing budget problems, introduce specific measures to improve control in the state budget sphere. , justify the strategy to overcome existing shortcomings. The article traces the main aspects of financing the studied sector in foreign countries, identifies existing differences in state control over budget expenditures on national security and defense, and suggests appropriate ways to improve financial legislation, in particular to ensure transparency of the main areas of budget expenditures aimed at national security and defense, development of a set of legislative and regulatory measures to control the use of the State Budget of Ukraine allocated for national security and defense, as well as the introduction of an effective mechanism for controlling budget expenditures and investigations of the security and defense sector. It is proved that the state control over budget expenditures for the security and defense sector is of both scientific and practical interest for further research and improvement of legislation in this area.

Key words: budgetary relations, state control, expenses, State budget of Ukraine, national security, security and defense sector.

Стаття надійшла до редколегії 10 лютого 2021 року